

**Η ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ
(Ν. 3898/2010) ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΟΡΡΕΟΥΣΕΣ ΕΞ ΑΥΤΗΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ**

Αλεξία Φλώρου

Δικηγόρος - ΜΔΕ Ιδιωτικού Δικαίου ΔΠΘ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

1. Εισαγωγικά – Έννοια και μορφές διαμεσολάβησης
2. Η νομική φύση της συμφωνίας διαμεσολάβησης: σύμβαση ουσιαστικού ή δικονομικού δικαίου;
 - α) Εφαρμογή των ρυθμίσεων για τις συμβάσεις
 - β) Εναρκτήριο χρονικό σημείο της διαμεσολάβησης
 - γ) Ο τύπος της συμφωνίας διαμεσολάβησης και οι συνέπειες της άρνησης ενός μέρους
 - δ) Οι δικονομικές συνέπειες της συμφωνίας διαμεσολάβησης πριν και μετά την εκκρεμοδικία
3. Διφυής ή δισυπόστατη φύση της συμφωνίας;
4. Συνέπειες από την παραβίαση της συμφωνίας διαμεσολάβησης
5. Δέσμευση του δικαστή από τη συμφωνία διαμεσολάβησης
6. Συμπεράσματα

1. Εισαγωγικά – Έννοια και μορφές διαμεσολάβησης

Ο θεσμός της διαμεσολάβησης μετρά ήδη τέσσερα χρόνια εισαγωγής στο εγχώριο δίκαιο, κατόπιν ενσωμάτωσης της Ευρωπαϊκής Οδηγίας 2008/52/EK με την ψήφιση του νόμου 3898/12.12.2010 «Διαμεσολάβηση σε εμπορικές και αστικές υποθέσεις», χωρίς ωστόσο να τυγχάνει ιδιαίτερης εφαρμογής έως σήμερα. Τούτο οφείλεται κατά κύριο λόγο στην ανεπαρκή κατανόηση της σημασίας του νεότερου αυτού θεσμού αλλά και στην έλλειψη ενημέρωσης αναφορικά με τα οφέλη που μπορεί να αποφέρει. Άλλωστε, η ίδια η φύση της συμφωνίας των μερών -που αποτελεί την επιθυμητή έκβαση της διαδικασίας διαμεσολάβησης- καθώς και οι συνέπειες της επίτευξής της δεν έχουν ακόμη καταστεί βαθύτερα αντιληπτές στο νομικό κόσμο ούτε, σαφώς, στην ευρύτερη ελληνική κοινωνία, προς την οποία απευθύνεται η εναλλακτική αυτή μορφή επίλυσης των διαφορών. Στην παρούσα μελέτη, λοιπόν, επιχειρείται η προσέγγιση της νομικής φύσης της συμφωνίας διαμεσολάβησης και, εν συνεχεία, η κατάδειξη των συνεπειών που επιφέρει αυτή, ιδίως σε πρακτικό δικονομικό επίπεδο.

Αρχικά, θα πρέπει να διευκρινισθεί ότι ως «διαμεσολάβηση» γίνεται νοητή η

διαδικασία της ad hoc διαμεσολάβησης, δηλαδή η συμφωνία επίλυσης μιας διαφοράς μεταξύ δύο μερών, είτε πριν είτε κατά τη διάρκεια της εκκρεμοδικίας, σε κάθε περίπτωση πάντως *αφότου* έχει προκύψει η διαφορά. Η ως άνω εννοιολογική προσέγγιση φαίνεται να συγκλίνει προς τη νομοθετική βούληση, καθώς η αναφορά στο κείμενο του ν. 3898/2010 περί «εκκρεμοδικίας» δεν καταλείπει αμφιβολία για το χρονικό σημείο κατά το οποίο άρχεται, σύμφωνα με την αντίληψη του νομοθέτη, η διαδικασία της διαμεσολάβησης.

Η παραπάνω διαπίστωση, ωστόσο, αποτελεί έναυσμα για έναν περαιτέρω προβληματισμό: εάν νοείται διαμεσολάβηση σε χρονικό σημείο προγενέστερο της γέννησης της διαφοράς, συγκεκριμένα, αν υπάρχει δυνατότητα των ενδιαφερομένων να συμπεριλάβουν στη σύμβασή τους «*ρήτρα διαμεσολάβησης*» (ή αλλιώς «*συνυποσχετικό διαμεσολάβησης*»), ώστε οι τυχόν *μελλοντικές* διαφορές που θα προκύψουν, να επιλύονται με διαμεσολάβηση πριν από τυχόν προσφυγή στη δικαστική διαδικασία. Ο ανωτέρω προβληματισμός αποτυπώνεται και στην αιτιολογική έκθεση του ν. 3898/2010, όπου γίνεται μνεία στη ρήτρα διαμεσολάβησης, διασαφηνίζεται ωστόσο, πως αυτή *θα πρέπει να επαναλαμβάνεται*, και μάλιστα *γραπτά*, αφότου προκύψει η διαφορά. Κατά μία άποψη¹, λοιπόν, με αυτό τον τρόπο απόλλυται η χρησιμότητα της ρήτρας διαμεσολάβησης, καθόσον δεν δύναται να προβληθεί ως αυτοτελής ένσταση στην περίπτωση που ο αντισυμβαλλόμενος προσφύγει απευθείας στη δικαστική οδό κατά παράβαση της συμφωνίας διαμεσολάβησης, αφού η συμφωνία θα πρέπει να επαναληφθεί προκειμένου να παράγει δεσμευτικότητα. Από την άλλη πλευρά ο νόμος σιωπά, καθώς δεν διατυπώνεται με σαφήνεια ότι μπορεί να καταρτιστεί έγγραφη «*συμφωνία που αφορά μελλοντικές διαφορές*», όπως προβλέπεται για παράδειγμα στο θεσμό της διαιτησίας με το άρθρο 868 του ΚΠολΔ, ούτε όμως συνάγεται αντίστοιχη απαγόρευση. Συνεπώς, de lege ferenda θα πρέπει να ενθαρρύνεται η εισαγωγή της ρήτρας διαμεσολάβησης στην ιδιωτική σύμβαση, αφού η έννομη τάξη οφείλει να παρέχει τη δυνατότητα στους συμβαλλομένους να καθορίζουν εκ των προτέρων τον τρόπο αντιμετώπισης των προβλημάτων που ενδεχομένως θα προκύψουν κατά την ερμηνεία ή/και την εκτέλεση της σύμβασης. Η κατάφαση της δυνατότητας αυτής επιβάλλεται, άλλωστε, και από τελεολογικής απόψεως: ο τρόπος επίλυσης των μελλοντικών διαφορών συνιστά ένα μέρος του συνόλου των όρων που δύναται να θέσουν τα μέρη στη σύμβασή τους, αποτελεί δηλαδή μια αυτοτελή συμφωνία μέσα στο σύνθετο πλέγμα της συμβατικής τους σχέσης. Επομένως, η εκ των προτέρων συμβατική πρόβλεψη δεν θα πρέπει να αποκλείεται, αφού κάτι τέτοιο θα συνιστούσε αδικαιολόγητη παραβίαση της θεμελιώδους αρχής της ελευθερίας των συμβάσεων (άρθρο 361 ΑΚ).

1 Κωτσάκη Κ., Η διαμεσολάβηση σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις κατά το ελληνικό δίκαιο, άρθρο δημοσιευμένο στον ιστότοπο www.diamesolavisi.net, σελ. 13.

2. Η νομική φύση της συμφωνίας: σύμβαση ουσιαστικού ή δικονομικού δικαίου;

Ανεξάρτητα από τη μορφή της διαμεσολάβησης (ad hoc ή ρήτρα διαμεσολάβησης), γίνεται δεκτό πως η συμφωνία στην οποία καταλήγουν τα μέρη μετά την επιτυχή έκβαση της διαδικασίας συνιστά μια άτυπη (άρθρο 159 παρ. 2 ΑΚ) αμφοτεροβαρή σύμβαση, συσχετιζόμενη μεν με τη βασική έννομη σχέση που συνδέει τους συμβαλλομένους, εμφανίζοντας όμως αυτοτέλεια έναντι της ουσιαστικής σύμβασης².

Περαιτέρω, είναι αναμφισβήτητο πως πρόκειται για μια ουσιαστικού δικαίου συμφωνία, αφού αυτή κατατείνει πρωταρχικά στη διευθέτηση της ουσιαστικού δικαίου διαφοράς που ανακύπτει μεταξύ των μερών, καθιστώντας τη βούλησή τους αυτή *causa efficiens* (ενεργό αίτια) της συμφωνίας. Υποστηρίζεται, όμως, ότι στο μέτρο που η συμφωνία αυτή περιλαμβάνει και ρυθμίσεις για τις δικονομικές σχέσεις των μερών σε σχέση με ενδεχόμενη δίκη (για παράδειγμα την ανάληψη προσωρινής υποχρέωσης μη άσκησης αγωγής κατά τη διάρκεια της διαμεσολάβησης ή περιορισμούς στη χρήση αποδεικτικών μέσων σε τυχόν μεταγενέστερη δίκη), εμπεριέχει και δικονομικά στοιχεία, ώστε θα ήταν μάλλον συνεπέστερο να θεωρηθεί η συμφωνία αυτή ως μια *sui generis* σύμβαση ουσιαστικού και δικονομικού χαρακτήρα³.

α) Εφαρμογή των ρυθμίσεων για τις συμβάσεις

Με βάση την παραπάνω διαπίστωση περί της, έστω και εν μέρει, ουσιαστικού δικαίου φύσης της συμφωνίας, ανακύπτει το ερώτημα, αν τυγχάνουν εφαρμογής εν προκειμένω οι διατάξεις για τις συμβάσεις. Εδώ θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει ότι η συμφωνία της διαμεσολάβησης διέπεται από τις διατάξεις του ουσιαστικού δικαίου για τις συμβάσεις *εθθέως*, με επιχείρημα αντλούμενο από τη γραμματική ερμηνεία του νόμου (άρθρο 2 ν. 3898/2010). Σύμφωνα, λοιπόν, με την ανωτέρω εκδοχή, η ικανότητα των μερών (άρθρα 127 επ. ΑΚ) αλλά και το κύρος και η ερμηνεία της συμφωνίας (άρθρα 173 και 200 ΑΚ) θα κριθούν κατά το ουσιαστικό δίκαιο⁴.

Ωστόσο, στην ανωτέρω θέση θα μπορούσε εύλογα να αντιτάξει κανείς το επιχεί-

2 Κόμνιος Κ., Εισαγωγή στο δίκαιο της Μεσολάβησης, Η πρόταση Οδηγίας για ορισμένα θέματα διαμεσολάβησης σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, Δ 2007, σελ. 37, σημ. 33.

3 Κόμνιος Κ., ό.π., σελ. 36, σημ. 31.

4 Κόμνιος Κ., ό.π., σελ. 36-37, σημ. 31, Γραβιάς Γ., Η ρήτρα περί Διαμεσολάβησης, κείμενο από ομιλία του γράφοντος στην ημερίδα με θέμα «Η Διαμεσολάβηση ως εναλλακτικός τρόπος επίλυσης διαφορών σύμφωνα με το Ν. 3898/2010» (21.06.2011), δημοσιευμένο στον ιστότοπο www.diamesolavisi.net, σελ. 8.

ρημα ότι οι διατάξεις περί συμβάσεων εφαρμόζονται ευθέως μόνο όταν πρόκειται για αμιγή σύμβαση ουσιαστικού δικαίου, ενώ στην προκείμενη περίπτωση υφίσταται μια μικτή σύμβαση ουσιαστικού και δικονομικού δικαίου, οπότε οι εν λόγω διατάξεις μπορούν να εφαρμοσθούν μόνο *αναλογικά*. Άλλωστε, γίνεται δεκτό πως, μολονότι ορισμένες διατάξεις του ιδιωτικού δικαίου αναφορικά με τις αστικές συμβάσεις μπορούν να εφαρμοσθούν και στην περίπτωση των δικονομικών συμβάσεων, δεν είναι πειστικό εξαιτίας της ανάλογης αυτής εφαρμογής να εξισώνουμε τις δικονομικές συμβάσεις με εκείνες του ιδιωτικού δικαίου. Κι αυτό, γιατί η άμεση εφαρμογή των κανόνων του αστικού κώδικα που ρυθμίζουν τις συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου γίνεται κάτω από την οπτική γωνία της εξισορρόπησης των αντίθετων ιδιωτικών συμφερόντων δανειστή και οφειλέτη, ενώ η *ανάλογη* εφαρμογή των ίδιων κανόνων στις δικονομικές συμβάσεις γίνεται κάτω από μια άλλη οπτική γωνία, δηλαδή της εξισορρόπησης άλλων αντίθετων συμφερόντων· πρόκειται για τα αντίθετα δημόσια συμφέροντα της γρήγορης και ορθής απονομής της δικαιοσύνης⁵.

β) Εναρκτήριο χρονικό σημείο της διαμεσολάβησης

Ένα ακόμη, εξίσου κρίσιμο, ζήτημα που ανακύπτει αναφορικά με την διαδικασία της διαμεσολάβησης, είναι η εννοιολογική προσέγγιση του όρου «προσφυγή στη διαμεσολάβηση», όπως αυτή χρησιμοποιείται στο κείμενο του νόμου (άρθρο 3 παρ. 1, τελ. εδάφιο), και η οποία αποτελεί το εναρκτήριο χρονικό σημείο της ιδιόμορφης «εκκρεμοδικίας» της διαδικασίας αυτής, όπως αναλύεται ειδικότερα κατωτέρω.

Θα μπορούσε εύλογα να ισχυρισθεί κανείς, πως με τον όρο «προσφυγή» ο νομοθέτης εννοεί την «υπαγωγή» στη διαδικασία της διαμεσολάβησης, δηλαδή *την απλή συμφωνία* των μερών για διαμεσολάβηση, εφόσον έχει προκύψει μεταξύ τους κάποια διαφορά. Με αυτή την έννοια, η «υπαγωγή» έχει αντίστοιχο περιεχόμενο με την «υπαγωγή» στη διαιτησία⁶, ώστε η συμφωνία του διαμεσολαβητή με την μορφή της αποδοχής του ορισμού του- να μην αποτελεί κρίσιμο γεγονός για την έναρξη της διαδικασίας. Υπέρ της άποψης αυτής συνηγορεί και η διαπίστωση πως ο διαμεσολαβητής επιλύει απλώς μια διαφορά χωρίς να αφαιρεί τμήμα της δικαιοδοτικής εξουσίας του δικαστή, όπως συμβαίνει λόγου χάρη στη διαιτησία, ως εκ τούτου η συμφωνία των μερών, ως προϊόν της *ιδιωτικής βούλησής* τους, είναι αρκετή για την έναρξη της διαδικασίας, και χωρίς την παρέμβαση του τρίτου – διαμεσολαβητή.

5 Μπέης Κ., Η φύση των διαδικαστικών δικαιοπραξιών και η τύχη τους σε περίπτωση πλάνης, απάτης ή απειλής, Δ 1991, σελ. 134 επ.

6 Βλ. άρθρα 264 και 867 ΚΠολΔ, όπου γίνεται λόγος για υπαγωγή με τη συμφωνία των μερών.

Η παραπάνω θέση, ωστόσο, δεν είναι αδιαμφισβήτητη, διότι και η χρήση του όρου «υπαγωγή», με περιεχόμενο *όμοιο* με εκείνο που αφορά τη διαιτησία, δεν οδηγεί σε ασφαλές συμπέρασμα για το εναρκτήριο χρονικό σημείο της διαδικασίας· ακόμη και στο πεδίο της διαιτησίας, και ανεξάρτητα από τη γραμματική ερμηνεία του άρθρου 867 ΚΠολΔ, η θεωρία και η νομολογία δεν έχουν έτι καταλήξει σε ενιαίο προσδιορισμό του κρίσιμου σημείου έναρξης της διαδικασίας. Συγκεκριμένα, ως τέτοιο κρίνεται κατά περίπτωση άλλοτε η πρώτη συζήτηση ενώπιον του διαιτητή, άλλοτε η ανακοίνωση του διορισμού του διαιτητή, ή ακόμα η κοινοποίηση σωρευτικά της αίτησης των μερών και του ορισμού του διαιτητή⁷. Άλλωστε, σύμφωνα με ρητή πρόβλεψη του ν. 3898/2010, ο διαμεσολαβητής έχει τη *δυνατότητα να αρνηθεί* τον ορισμό του (άρθρο 8 παρ. 4), καθιστώντας έτσι αδύνατη την έναρξη της διαδικασίας. Επομένως, είναι σαφές πως η *αποδοχή του ορισμού από τον διαμεσολαβητή* διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη διαδικασία, αφού χωρίς την αποδοχή του η συμφωνία των μερών καθίσταται αλυσιτελής. Μάλιστα, προς την άποψη αυτή συγκλίνει και η αιτιολογική έκθεση του νόμου, που ρητά αναφέρει πως «η *ύπαρξη συμφωνίας για προσφυγή σε διαμεσολάβηση δεν συνεπάγεται δικονομικές συνέπειες, όπως συμβαίνει στη συμφωνία για τη διαιτησία*»⁸.

Συνεπώς, θα ήταν ορθότερο να δεχθούμε πως για την έναρξη της διαδικασίας διαμεσολάβησης απαιτείται και η αποδοχή του ορισμού του διαμεσολαβητή-προϋπόθεση που συνάδει άλλωστε με τη φύση του έργου του ως λειτουργήματος- ώστε η αποδοχή αυτή να καθορίζει το εναρκτήριο χρονικό σημείο της διαδικασίας. Πάντως, ο ως άνω κρίσιμος ρόλος του διαμεσολαβητή για την έναρξη της διαδικασίας διαμεσολάβησης δεν σημαίνει ότι αυτός συνδέεται συμβατικά με τα μέρη. Απεναντίας, το «δικαιοδοτικό» του λειτουργήματος αποτελεί προϊόν της κοινής βούλησης των μερών⁹.

γ) Ο τύπος της συμφωνίας διαμεσολάβησης και οι συνέπειες της άρνησης ενός μέρους

Απομένει, λοιπόν, να εξετασθεί ο *τύπος*, με τον οποίο θα πρέπει ενδεχομένως να περιβληθεί η συμφωνία των μερών. Κατά το νόμο, η συμφωνία για διαμεσολάβηση δεν απαιτείται να είναι γραπτή¹⁰, αλλά συνάγεται εμμέσως από την απεύθυνση των μερών στον αρμόδιο φορέα και, εν συνεχεία, από την παρουσία τους ενώπιον

7 Κουσουλής Στ., Δίκαιο της Διαιτησίας, 2004, σελ. 79-80.

8 Βλ. ανάλυση του άρθρου 2 στην αιτιολογική έκθεση του ν. 3898/2010.

9 Η σχέση του διαμεσολαβητή και των μερών περιορίζεται απλώς στη δημιουργία δικαιωμάτων και υποχρεώσεων εκατέρωθεν (arg. από το θεσμό της διαιτησίας). Βλ. Κουσουλής Στ., ό.π., σελ. 48-9.

10 Η συμφωνία διαμεσολάβησης καταρτίζεται γραπτώς μόνο κατόπιν *αιτήματος* οποιουδήποτε των μερών (βλ. άρθρο 3 αρ.1 του Κώδικα Δεοντολογίας Διαπιστευμένων Διαμεσολαβητών).

του διαμεσολαβητή. Ωστόσο, θα ήταν ορθότερο να δεχθούμε πως η προφορική συμφωνία καθεαυτή δεν δύναται να έχει αυτοτελή διαδικαστική σημασία, ώστε είναι μάλλον προτιμότερο να μην αρκεί η απλή γνωστοποίηση της βούλησης των μερών, αλλά να απαιτείται και η εξωτερίκευσή της με έγγραφο τύπο¹¹. Η περιγραφή του εγγράφου τύπου αποτελεί μια σαφή «ενεργητική κίνηση» των μερών, αντίστοιχη με την κατάθεση της αίτησης στα δικαστήρια, η οποία πραγματώνει εξωτερικά τη βούλησή τους. Μια τέτοιου είδους «ενέργεια» φαίνεται να επιθυμεί και ο νομοθέτης για την έναρξη της διαμεσολάβησης, πράγμα που εύκολα μπορεί κανείς να συνάγει μέσα από μια προσεκτική μελέτη του γράμματος του νόμου (βλ. άρθρο 3 παρ.1 τελ. εδάφιο: «μέχρι περατώσεώς της»).

Ανεξάρτητα πάντως από το παραπάνω ζήτημα, η ύπαρξη της συμφωνίας δεν συνεπάγεται πως η άρνηση ενός μέρους -έστω και σε ύστατο χρονικό σημείο- να προχωρήσει στη διαδικασία ενέχει συνέπειες για εκείνο. Αφού τα μέρη είναι ελεύθερα να αποχωρήσουν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας διαμεσολάβησης, πολύ περισσότερο έχουν την επιλογή να μην ακολουθήσουν τον εναλλακτικό αυτό τρόπο επίλυσης των διαφορών, παρά το γεγονός ότι νωρίτερα εξέφρασαν τέτοια βούληση. Η ύπαρξη συνεπειών για αυτόν που τελικά αρνείται να συμφωνήσει θα μπορούσε ενδεχομένως να ερευνηθεί από τη σκοπιά της προσυμβατικής ευθύνης.

δ) Οι δικονομικές συνέπειες της συμφωνίας διαμεσολάβησης πριν και μετά την εκκρεμοδικία

Οι πρακτικές συνέπειες της συμφωνίας για υπαγωγή σε διαμεσολάβηση διαφέρουν ανάλογα με το χρονικό σημείο κατά το οποίο επιτυγχάνεται αυτή, δηλαδή πριν ή αφότου τα μέρη άγουν την διαφορά προς κρίση ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων. Η δικονομική σημασία της συμφωνίας διαμεσολάβησης πριν την έναρξη εκκρεμοδικίας εντοπίζεται στον προσωρινό αποκλεισμό της κρατικής δικαιοδοτικής λειτουργίας, καθώς η παραβίαση τυχόν συμφωνίας διαμεσολάβησης θεμελιώνει δικαιοκωλυτική ένσταση απαραδέκτου της διαδικασίας ενώπιον του δικαστηρίου¹². Βέβαια, υποστηρίζεται πως η ένσταση αυτή τελεί υπό τη διαλυτική αίρεση μη ισχύος της συμφωνίας για διαμεσολάβηση ή της αποτυχίας της διαδικασίας, οπότε και επανέρχεται αυτοδικαίως η δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων¹³, άποψη στην οποία κατατείνει και η γραμματική ερμηνεία του ν. 3898/2010 (βλ. άρθρο 3 παρ.1 τελ. εδάφιο, σε συνδυασμό με άρθρο 11 τελ. εδάφιο).

11 Arg. από το θεσμό του δικαστικού συμβιβασμού (αναλογική εφαρμογή). Βλ. Νίκας Ν., Ο δικαστικός συμβιβασμός, 1984, σελ. 246-7.

12 Ηλιακόπουλος Η., Ο νέος θεσμός της διαμεσολάβησης σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ΕφΑΔ 2012, σελ. 25.

13 Κόμνιος Κ., ό.π., σελ. 40-41.

Στην περίπτωση, όμως, που η διαφορά υπαχθεί σε διαμεσολάβηση κατά τη διάρκεια της εκκρεμοδικίας, ο νόμος ορίζει ρητά ότι το δικαστήριο υποχρεούται να αναβάλλει τη συζήτηση της υπόθεσης (άρθρο 3 παρ.2 εδ. β' ν. 3898/2010). Σύμφωνα με μια γνώμη, η μεταγενέστερη αυτή συμφωνία θα αποσκοπεί ουσιαστικά σε ματαίωση της συζήτησης (άρθρο 260 ΚΠολΔ), ενώ κατ' άλλη εκδοχή, η συμφωνία για διαμεσολάβηση εμπεριέχει συμβατική ανάκληση της αγωγής, ήτοι συμβατική παραίτηση από το αγωγικό δικόγραφο (άρθρο 294 ΚΠολΔ)¹⁴.

Εκτός από τις παραπάνω συνέπειες, η υπαγωγή σε διαμεσολάβηση συνεπάγεται την διακοπή της παραγραφής καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας (άρθρο 11 εδ. α' ν. 3898/2010), κι αυτό διότι ο θεσμός της διαμεσολάβησης υπάγεται στην έννοια της «προπαρασκευαστικής διαδικασίας»¹⁵. Σε καμία περίπτωση πάντως δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η επίτευξη διαμεσολάβησης συνιστά δικαστική απόφαση· στη διαμεσολάβηση υπάρχει απλά σύμπτωση των δηλώσεων βουλήσεως των μερών και καμία διάγνωση της διαφοράς από κρατικό όργανο, που από το Σύνταγμα είναι διατεταγμένο να δικαιοδοτεί¹⁶. Συνακόλουθα, η επίτευξη πρακτικού διαμεσολάβησης δεν εξοπλίζεται με τελεσιδικία και δεδικασμένο, ούτως ώστε τίποτα να μην εμποδίζει να ασκηθεί νέα αγωγή με αντικείμενο διαφοράς την ίδια νομική και ιστορική αιτία.

3. Διφυής ή δισυπόστατη φύση της συμφωνίας;

Σε συνάρτηση με όσα αναφέρθηκαν για τη μικτή φύση της συμφωνίας διαμεσολάβησης (ουσιαστικού και δικονομικού δικαίου), ενδιαφέρον παρουσιάζει η εξέταση του ζητήματος, εάν πρόκειται για διφυή ή δισυπόστατη σύμβαση και, περαιτέρω, τι συνεπάγεται η αποδοχή της καθεμιάς εκδοχής.

Αν ακολουθήσουμε τη θεωρία της ενιαίας, διπλής φύσεως (διφυούς) σύμβασης, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι η συμφωνία διαμεσολάβησης αποτελείται από ένα ενιαίο πραγματικό, στο οποίο η έννομη τάξη συνδέει τόσο ουσιαστικές όσο και δικονομικές συνέπειες. Κατά την άποψη αυτή, ο χωρισμός σε δύο αυτοτελή τμήματα αποκρούεται, διότι η ουσιαστικού δικαίου πλευρά έχει ακριβώς την ίδια σημασία και βαρύτητα με τη δικονομική¹⁷. Ως εκ τούτου, η ακυρότητα

14 Αναλυτικότερα για τις υποστηριζόμενες απόψεις ως προς το ζήτημα αυτό, βλ. Κουσσούλης Στ., ό.π., σελ. 41. Σημειωτέον ότι η εκδοχή που θέλει να πρόκειται για παραίτηση από το αγωγικό δικόγραφο, δεν συνεπάγεται την απώλεια του δικαιώματος των μερών να εισάγουν ξανά την υπόθεση σε δίκη, εφόσον δεν επιτευχθεί συμφωνία, ούτε την παραίτησή τους από τα έννομα συμφέροντά τους. Παντελίδου-Κουρκουβάτη Β., Διαμεσολάβηση, ένας νέος θεσμός και ο ρόλος του δικηγόρου, Αρμ 2012, σελ. 1514.

15 Ηλιακόπουλος Η., ό.π., σελ. 25.

16 Ηλιακόπουλος Η., ό.π., σελ. 32.

17 Νίκας Ν., ό.π., σελ. 50-51.

έστω και της μιας πλευράς έχει άμεση επιρροή στο κύρος ολόκληρης της συμφωνίας. Η εκδοχή αυτή φαίνεται να ανταποκρίνεται περισσότερο στα δεδομένα του ελληνικού δικαίου αλλά και στο σκοπό του θεσμού, καθώς είναι συνεπέστερο να θεωρήσουμε τη συμφωνία διαμεσολάβησης ως μια συμπαγή ενότητα, δηλαδή μια *ενιαία σύμβαση*, αφού τα μέρη επιδιώκουν την «αποχή» από την προσφυγή στη δικαιοσύνη όχι ως μια ειδική έννομη συνέπεια της συμφωνίας τους, αλλά στο πλαίσιο διευθέτησης της διαφοράς τους.

Άλλωστε, η ιδιότητα της συμφωνίας διαμεσολάβησης ως *αμφοτεροβαρούς* σύμβασης δεν επιτρέπει τη διαίρεσή της, καθώς οι *ηθελημένες έννομες συνέπειες* στις αμφοτεροβαρείς συμβάσεις τελούν μεταξύ τους σε σχέση αμοιβαίας εξάρτησης, ώστε ο διαχωρισμός τους να αντιστρατεύεται τελικά την έννοια της αμφοτεροβαρούς σύμβασης¹⁸. Με άλλα λόγια, η ενιαία βούληση των μερών είναι αδύνατο να διασπάται σε μεμονωμένες επιθυμίες. Η υιοθέτηση της ανωτέρω εκδοχής, ωστόσο, δεν αποκλείει τις συγκρούσεις μεταξύ ουσιαστικού και δικονομικού δικαίου, καθώς οι ρυθμίσεις των δύο διαφορετικών κλάδων μπορούν να εφαρμοσθούν ταυτόχρονα *μόνο εφόσον* συμβιβάζονται μεταξύ τους. Διαφορετικά, θα πρέπει η μία από τις δύο ρυθμίσεις να υποχωρήσει υπέρ της άλλης.

Η ανωτέρω αδυναμία της θεωρίας της ενιαίας - διφούς υπόστασης της σύμβασης ενισχύει την αντίθετη εκδοχή περί της *δισυπόστατης φύσης*, κατά την οποία αποφεύγονται φαινομενικά οι συγκρούσεις των δύο κλάδων, επιλύοντας έτσι το πρόβλημα των ελαττωμάτων είτε στο ουσιαστικό είτε στο δικονομικό μέρος. Όμως, ο πλήρης αποχωρισμός της δικονομικής από την ουσιαστική σκέψη, τον οποίο προάγει η άποψη αυτή –σύμφωνα με την οποία το καθένα μέρος (ουσιαστικό και δικονομικό) κρίνεται βάσει των ρυθμίσεων του αντίστοιχου κλάδου– συνεπάγεται έναν υπέρμετρο τονισμό της αυτοτέλειας του δικονομικού έναντι του ουσιαστικού δικαίου, πράγμα που δεν ανταποκρίνεται στη σύγχρονη δογματική αντίληψη, ούτε υπαγορεύεται από κάποια σκοπιμότητα¹⁹.

Επομένως, συνεπέστερη φαίνεται η υιοθέτηση της πρώτης εκδοχής, που αντιμετωπίζει τη συμφωνία διαμεσολάβησης ως *μικτή αλλά ενιαία σύμβαση*, η οποία παρουσιάζει δύο όψεις. Η εκδοχή αυτή συμβάλλει δραστικότερα στην εξισορρόπηση των συμφερόντων των μερών. Βέβαια, ταυτόχρονη συγκυριάρχιση των κανόνων ουσιαστικού και δικονομικού δικαίου δεν σημαίνει, όπως προαναφέρθηκε, ότι απολείπονται οι συγκρούσεις, όταν για το ίδιο αντικείμενο διατυπώνονται αποκλίνουσες ρυθμίσεις (π.χ. ως προς την αντιμετώπιση των ελαττωμάτων βούλησης ή των προσθέτων συμφωνιών). Στις περιπτώσεις αυτές η υποχώρηση

18 Νίκας Ν., ό.π., σελ. 87.

19 Νίκας Ν., ό.π., σελ. 88.

της αρχής της ταυτόχρονης κυριαρχίας είναι αναπόφευκτη· κι εδώ ακριβώς ανακύπτει το ερώτημα *πότε θα κληθεί σε εφαρμογή το ουσιαστικό και πότε το δικονομικό δίκαιο*.

Ως προς το ζήτημα αυτό, πρέπει να τονισθεί πως αφετηρία αποτελεί η αρχή της ταυτόχρονης κυριαρχίας του αστικού και δικονομικού δικαίου. Η διακήρυξη της *αποκλειστικής κυριαρχίας* του ενός κλάδου πάνω σε κάποιο συγκεκριμένο ζήτημα προϋποθέτει πάντοτε την απόδειξη ότι ο άλλος κλάδος δεν έχει κανένα λόγο να διαφιλονικήσει την επιρροή του, και πρέπει συνεπώς να υποχωρήσει²⁰. Αν δεν μπορεί να διαπιστωθεί ποιός δικαιοκλής κλάδος είναι εμφανώς επικρατέστερος, τότε θα πρέπει να προτιμηθεί η ρύθμιση εκείνου που ανταποκρίνεται πληρέστερα στο σκοπό της διαμεσολάβησης αλλά και της ασφάλειας δικαίου. Επόμενο, κατά σειρά αξιολόγησης, κριτήριο θα πρέπει να αποτελέσει η ρύθμιση που φαίνεται σκοπιμότερη. Ειδικότερα, θα πρέπει να σταθμίζονται τα εκατέρωθεν συγκρουόμενα συμφέροντα, η ανάγκη ταχείας εξομάλυνσης της διαφοράς κ.λ.π. Βέβαια, κυρίαρχη σκέψη και πυξίδα στην προσπάθεια επίλυσης των συγκρούσεων των δύο κλάδων πρέπει να αποτελεί πάντοτε ο σκοπός που επιδιώκεται με τη διαμεσολάβηση, ώστε να καταλείπεται ευρύ περιθώριο για την ανάπτυξη της αυτονομίας της ιδιωτικής βούλησης.

4. Συνέπειες από την παραβίαση της συμφωνίας διαμεσολάβησης

Ένα περαιτέρω κρίσιμο ερώτημα είναι, αν νοείται ως δικονομική κύρωση της παραβίασης της συμφωνίας διαμεσολάβησης το *απαράδεκτο της συζήτησης*, άλλως η «αναμονή» του Δικαστηρίου για την ολοκλήρωση της διαδικασίας.

Μια μερίδα της θεωρίας²¹ τάσσεται υπέρ του *αποκλεισμού των κρατικών Δικαστηρίων* όταν υπάρχει σχετική συμφωνία διαμεσολάβησης, με το επιχείρημα ότι πρόκειται για μια πράξη αυτοδιάθεσης των διαδίκων στο χώρο επίλυσης των διαφορών και δεν διαφαίνονται λόγοι που αναγκαστικά υποδεικνύουν τον μη αποκλεισμό. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, είναι σκόπιμη μια αντιμετώπιση παρόμοια με εκείνη της διαιτησίας²²: η αντισυμβατική συμπεριφορά θεμελιώνει μια

20 Νίκας Ν., ό.π., σελ. 89-90.

21 Ορφανίδης Γ., Εναλλακτικές μορφές επίλυσης διαφορών – συμφιλίωση - διαμεσολάβηση, Δ.Α.Ε. & ΕΙΠΕ 1.10.2006, σελ. 453 επ., Γραβιάς Γ., ό.π., σελ. 10-11.

22 Η ανάγκη «παρόμοιας» αντιμετώπισης θεμελιώνεται, εν προκειμένω, στην ομοιότητα που παρουσιάζουν οι διαδικασίες της διαιτησίας και της διαμεσολάβησης τόσο ως προς τη συνειδητή επιλογή των μερών να προχωρήσουν σε μια μορφή εξωδικαστικής επίλυσης των διαφορών, όσο και στη συνδρομή μη πολιτειακών οργάνων σε αυτή την προσπάθεια. Η ομοιότητα αυτή δικαιολογεί την πλήρωση των κενών δικαίου με τη μέθοδο της *αναλογίας νόμου*, καθόσον οι νομοθετικοί λόγοι που οδήγησαν στη θέσπιση των διατάξεων για τη διαιτησία συντρέχουν και στην περίπτωση της διαμεσολάβησης. (Για την αναλογία νόμου βλ. αναλυτικότερα Σημαντήρας Κ., Γενικές Αρχές

δικονομική ένσταση, η συνέπεια της οποίας αναπτύσσεται κυρίως στην περίπτωση που ο διάδικος παραβλέπει την ανάγκη παρέμβασης της διαδικασίας διαμεσολάβησης και απευθύνεται ευθέως στο Δικαστήριο. Πρόκειται για μια γνήσια ένσταση, η οποία τελεί υπό τη διαλυτική αίρεση της μη ισχύος της συμφωνίας για διαμεσολάβηση ή της αποτυχίας της διαδικασίας²³, όπως ήδη αναφέρθηκε.

Παρά τη φαινομενική ορθότητα της ανωτέρω άποψης, αυτή παραβλέπει το γεγονός ότι ο θεσμός της διαμεσολάβησης δεν δύναται να ταυτισθεί με εκείνον της διαιτησίας, ιδίως ως προς την συνέπεια του αποκλεισμού της δικαιοδοτικής κρίσης. Κι αυτό, γιατί η διαιτησία αποτελεί τη μοναδική παράλληλη και, εξ απόψεως αποτελεσμάτων, ισοδύναμη προς τα τακτικά δικαστήρια δικαιοδοτική τάξη, της οποίας η συμβατική θεμελίωση αποκλείει την δικαιοδοσία των τακτικών δικαστηρίων²⁴. Ο καθαρά δικαιοδοτικός χαρακτήρας της διαιτητικής διαδικασίας βρίσκει, άλλωστε, και συνταγματικό έρεισμα (άρθρο 5 παρ. 1, 8 παρ. 1 Σύντ. σε συνδυασμό με 264 ΚΠολΔ). Επιπλέον, η διαιτητική διαδικασία περιβάλλεται από μια σειρά εγγυήσεων (βλ. άρθρο 886 παρ. 2 ΚΠολΔ) που αρμόζουν στην αποστολή της²⁵, εγγυήσεις οι οποίες δεν ανευρίσκονται στο θεσμό της διαμεσολάβησης.

Περαιτέρω, ο συνταγματικός νομοθέτης ρητά δηλώνει την επιθυμία του να ανήκει η απονομή της δικαιοσύνης *καταρχήν* στη δικαιοδοσία των τακτικών δικαστηρίων (άρθρο 87 παρ.1 Σύντ), ενώ όταν επιθυμεί να εισάγει εξαίρεση, το ορίζει επίσης ρητά²⁶. Αλλά και η νομολογία τάσσεται υπέρ του εξαιρετικού χαρακτήρα του αποκλεισμού της δικαιοδοσίας των τακτικών δικαστηρίων. Χαρακτηριστικά, ο Άρειος Πάγος, στην απόφασή του 620/1971 δεν προσέδωσε νομική σημασία σε ρήτρα διαιτησίας, με το σκεπτικό ότι η ελεύθερη πρόσβαση στη δικαιοσύνη μπορεί τότε μόνο να αποκοπεί, όταν ένας τρίτος μπορεί να αποφασίσει δεσμευτικά για την υπόθεση, δυνάμει συμφωνίας των διαδίκων. Το ανωτέρω επιχείρημα ευσταθεί βεβαίως και στην περίπτωση της διαμεσολάβησης.

Σε συνάρτηση με τα παραπάνω, προκύπτει το ζήτημα, αν στη διαμεσολάβηση τυγχάνει *αναλογικής εφαρμογής το άρθρο 263 περ. β'*. Κατά μία άποψη, η διάταξη αυτή –αναφερόμενη στη διαιτησία– πρέπει να ερμηνεύεται σε συνδυασμό με το άρθρο 264 ΚΠολΔ, από όπου συνάγεται πως η έννομη συνέπεια της υπαγωγής

Αστικού Δικαίου, 1988, σελ. 106-7).

23 *Ηλιακόπουλος Η*, ό.π., σελ.25.

24 *Κολοτούρος Π.*, Ενστάσεις κατά τον ΚΠολΔ, 2011, σελ. 496.

25 Για τη συνταγματική θεμελίωση του δικαιώματος προσφυγής σε διαιτησία βλ. *Κολοτούρος Π.*, ό.π., σελ. 498 -502.

26 Βλ. άρθρα 263 εδ. β' και 264 ΚΠολΔ για τη διαιτησία. Πρόκειται για ένσταση, μέσω της οποίας ασκείται δικονομικό διαπλαστικό δικαίωμα, το οποίο συνίσταται ακριβώς στην μετάπτωση της δικαιοδοτικής τάξεως, εντός της οποίας θα λυθεί η διαφορά (*Κολοτούρος Π.*, ό.π., σελ. 525).

της διαφοράς σε διαιτησία είναι η *παραπομπή* της υπόθεσης στη διαιτησία και όχι η απόρριψη της αγωγής ως απαράδεκτης λόγω έλλειψης δικαιοδοσίας, όπως θα ίσχυε αν δεν υπήρχε η συγκεκριμένη ειδική νομοθετική πρόβλεψη²⁷. Έτσι, η διάταξη αυτή φαίνεται να μην μπορεί να εφαρμοσθεί εν προκειμένω, καθώς «παραπομπή» από το δικαστήριο νοείται μόνο στην περίπτωση που η υπόθεση μεταβαίνει σε κάποια άλλη δικαιοδοτική τάξη και όχι σε εναλλακτική μορφή επίλυσης της διαφοράς, η οποία δεν εμφανίζει τα χαρακτηριστικά της δικαιοδοτικής κρίσης, όπως συμβαίνει για παράδειγμα στη διαμεσολάβηση.

Συμπερασματικά, κρίνεται ορθότερο να δεχθούμε την κρατούσα άποψη περί «αναμονής» του Δικαστηρίου, όταν υφίσταται συμφωνία διαμεσολάβησης, και τη συνακόλουθη θεμελίωση *δικονομικής ένστασης* εξαιτίας της αντισυμβατικής συμπεριφοράς και της παραβίασης των ορισμών της συμφωνίας²⁸. Άλλωστε, αυτή η λύση έρχεται σε αρμονία και με το νομικό χαρακτήρα της συμφωνίας διαμεσολάβησης ως *πράξης αυτοδιάθεσης* των μερών στο χώρο επίλυσης των διαφορών, δηλαδή ως συμφωνίας με συνέπειες εκτεινόμενες και στο δικονομικό πεδίο, ενώ ταυτόχρονα συνάδει με τη γραμματική ερμηνεία του ν. 3898/2010.

5. Δέσμευση του δικαστή από τη συμφωνία διαμεσολάβησης

Το ζήτημα της δέσμευσης του δικαστή από τη συμφωνία των μερών για διαμεσολάβηση σχετίζεται με το γενικότερο προβληματισμό περί της δυνατότητας να εφαρμοσθεί η *αρχή της αυτονομίας της ιδιωτικής βούλησης* και στο δικονομικό πεδίο. Ερευνητέο είναι, συνεπώς, κατά πόσο μια δικονομική συμφωνία των μερών μπορεί να περιορίσει τη δικαιοδοτική εξουσία του δικαστηρίου.

Στο αστικό δίκαιο το περιεχόμενο μιας σύμβασης αντιπροσωπεύει τις σύμφωνες και ισότιμες βουλήσεις των μερών, γεγονός που παρέχει στο νομοθέτη την *εγγύηση* ότι αυτά που συμφωνήθηκαν ελεύθερα δεν αποτελούν αυθαιρεσία, αλλά ότι είναι στο σύνολό τους λογικά και δίκαια και για τα δύο μέρη²⁹. Ωστόσο, η δικαιολογητική αυτή θεμελίωση της αυτονομίας των μερών στο πλαίσιο του ουσιαστικού δικαίου *δεν ανταποκρίνεται στη φύση του δικονομικού δικαίου*, καθόσον στο πλαίσιο της δίκης η συμφωνία των μερών δεν συνιστά αναγκαίο εξασφαλιστικό για την έννομη τάξη παράγοντα, με την παραπάνω έννοια. Κι αυτό γιατί δεν πρόκειται για ένα πεδίο όπου τίθενται προς ρύθμιση μόνο ιδιωτικά συμφέροντα αλλά για μια γενική σχέση, στην οποία συμπλέκονται ιδιωτικά και δημόσια συμφέροντα, με πρωτεύοντα και βαρύνοντα τα τελευταία. Βασικό, λοιπόν, σκοπό της

27 Βλ. ΕφΑθ 1213/2006, ΕΛΔ 2006, σελ. 1105 επ.

28 *Γραβιάς Γ.*, ό.π., σελ. 10-11.

29 *Δεληκωστόπουλος Στ.*, Η αυτονομία της ιδιωτικής βούλησεως εν τη πολιτική δικονομία. Αι δικονομικαί συμβάσεις, 1965, σελ.43.

δίκης αποτελεί όχι η συμφωνία των μερών, αλλά η προαγωγή του δικαίου και της κοινωνικής ειρήνης εν γένει. Άλλωστε, η φύση της δίκης γίνεται, κατά κρατούσα γνώμη, αντιληπτή ως μια *τριμερής έννομη σχέση*, στην οποία οι σπουδαιότερες σχέσεις υφίστανται μεταξύ του κράτους από τη μία πλευρά και των διαδίκων από την άλλη³⁰, συνεπώς δεν νοείται η δυνατότητα τροποποίησης της δίκης με τη συμφωνία μόνο των διαδίκων, χωρίς οποιαδήποτε συμμετοχή του δικαστηρίου.

Αντιθέτως, αν αναγνωρίζαμε τη συμβατική δέσμευση των μερών ως διαπλαστικό μέσο της διαδικασίας, ο δικαστής θα μετατρέπεται σε κατ' εξοχήν αδύναμο παράγοντα της δίκης, τα δε δικαιώματά του, τα οποία ο νόμος επιθυμεί να επισκιάζουν τα αντίστοιχα μεταξύ των διαδίκων, θα γίνονταν αντικείμενα συναλλαγής των τελευταίων. Ο δικαστής, όμως, δεν μπορεί να περιορίζεται στον παθητικό ρόλο του απλού διαιτητή, υποβιβάζοντας με αυτό τον τρόπο το θεσμό της δίκης και την κρατική λειτουργία της απονομής δικαιοσύνης. Με λίγα λόγια, ο ρόλος του δικαστηρίου δεν πρέπει να υφίσταται μείωση.

Συμπεραίνουμε, λοιπόν, πως στο πεδίο του δικονομικού δικαίου αποκλείεται η αρχή *pacta sunt servanda*. Στο ελληνικό νομικό σύστημα δεν είναι νοητή η έννοια της «συμβατικής δίκης»³¹, παρά μόνο της δίκης κατά τον νόμο. Ωστε, τυχόν συμφωνία διαμεσολάβησης των μερών, ιδίως ως προς το δικονομικό της σκέλος, καθόλου δεν δεσμεύει τον δικαστή που ενδεχομένως θα επιληφθεί της διαφοράς. Αυτό διαφαίνεται ιδίως στην περίπτωση παράβασης της συμφωνίας διαμεσολάβησης, οπότε η διαφορά εισάγεται στα δικαστήρια, χωρίς να αποστερείται η δικαιοδοτική εξουσία της δικαιοδοσίας της, ούτε να προκύπτει κάποιου είδους δέσμευση του δικαστή, παρά μόνο θεμελιώνεται ένσταση απαραδέκτου της διαδικασίας υπό διαλυτική αίρεση.

Σε κάθε περίπτωση, για να επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα η διαμεσολάβηση, τα ενεχόμενα σ' αυτή μέρη θα πρέπει να απέχουν από την προσφυγή στα τακτικά δικαστήρια. Ωστόσο, στην κοινοτική Οδηγία και στο ν. 3898/2010 δεν έχουν συμπεριληφθεί ρυθμίσεις, σύμφωνα με τις οποίες τα κράτη μέλη θα διασφαλίζουν ότι τα δικαστήριά τους θα απέχουν από την εξέταση τέτοιων αγωγών³².

30 Δεληκωστόπουλος Στ., ό.π., σελ. 44 με περαιτέρω παραπομπή στον Hellwig.

31 «Συμβατική δίκη» είναι εκείνη στην οποία θα δύνανται οι διάδικοι με συμφωνία να παραβλέπουν, κατά βούληση, τις διατάξεις της δικονομίας, καταστρατηγώντας έτσι το σύστημα των νομικών κανόνων. Δεληκωστόπουλος Στ., ό.π., σελ. 61, με περαιτέρω εκεί παραπομπές.

32 Κόμνιος Κ., ό.π., σελ. 40.

6. Συμπεράσματα

Όπως προκύπτει από την ανωτέρω ανάλυση, κρίνεται επιτακτική η τροποποιητική παρέμβαση του νομοθέτη στο κείμενο του ν. 3898/2010, προκειμένου να παράσχει τα εχέγγυα για την ορθότερη και αποτελεσματικότερη εφαρμογή του, καθώς πληθώρα νομοθετικών ασαφειών και παραλείψεων αποτελούν τροχοπέδη για την άμεση κατανόηση της διαδικασίας διαμεσολάβησης και, περαιτέρω, για την πραγμάτωση του θεσμού. Τα ερμηνευτικά ζητήματα που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή του ν. 3898/2010 δεν συνιστούν κενό νόμου, αλλά οφείλονται μάλλον σε μεθοδολογικό σφάλμα του νομοθέτη, δηλαδή σε κακή διατύπωση. Για παράδειγμα, ερμηνεύοντας το νόμο *συστηματικά* και *διορθωτικά* -εν προκειμένω συσταλτικά-, αλλά και σε αρμονία με την κοινοτική Οδηγία και την αιτιολογική έκθεση, θα μπορούσαμε ενδεχομένως να καταλήξουμε σε μια ορθότερη διατύπωση του τελευταίου εδαφίου της πρώτης παραγράφου του άρθρου 3, όσον αφορά το κρίσιμο εναρκτήριο γεγονός της συμφωνίας διαμεσολάβησης, ως εξής: *«Η έναρξη της διαδικασίας της διαμεσολάβησης, που συντελείται με τη συμφωνία των μερών και την αποδοχή του ορισμού του διαμεσολαβητή, αποκλείει προσωρινά και μέχρι περατώσεώς της, τη διαδικασία ενώπιον των δικαστηρίων».*

Τέλος, η διαρκής ενημέρωση και επιμόρφωση των πολιτών αναφορικά με τα πολλαπλά οφέλη της καινοτόμου αυτής μορφής επίλυσης διαφορών -έξω και πέρα από τα πλαίσια κάθε χρονοβόρας και οικονομικά ασύμφορης δικαστικής διαμάχης- θα συντελούσε εξόχως στην αποκοπή του μέσου Έλληνα από την τάση «δικομανίας» που φαίνεται να έχει ριζώσει βαθιά τόσο στη συνείδηση του μεμονωμένου ατόμου όσο και στη νοοτροπία της ευρύτερης ελληνικής κοινωνίας.